

idea

ROUSSEAU

POLİTİK HAKKIN İLKELERİ YA DA

TOPLUMSAL SÖZLEŞME

IDEA E1 2011/02

ROUSSEAU

Toplumsal

Sözleşme

YA DA
POLİTİK HAKKIN İLKELERİ

Çeviren
Aziz Yardımlı

idea • istanbul

İDEA CEP KİTAPLARI — 005

İdea Yayınevi

Şarap İskelesi Sk. 2/106-107 34425 Karaköy — İstanbul
www.ideayayinevi.com / iletisim@ideayayinevi.com

Bu çeviri için © AZİZ YARDIMLI 2011

İDEA CEP KİTAPLARINDA İkinci baskı 2011

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü

İdea Yayınevinin ön izni olmaksızın

yeniden üretilemez.

Jean-Jacques Rousseau

Toplumsal Sözleşme ya da Politik Hakkın İlkeleri Üzerine

Du contrat social ou Principes du droit politique (1762)

İDEA CEP KİTAPLARI DİZİSİ 005 / FELSEFE 3

SÜRELİ YAYIN

YAYININ ADI: Rousseau, *Toplumsal Sözleşme*

YETKİ SAHİBİ / SORUMLU MÜDÜR: ALİYE ZEYNELOĞLU

YÖNETİM YERİ: İDEA YAYINEVİ

Şarap İskelesi Sk. 2/106-107 34425 Karaköy — İstanbul

YAYININ SÜRESİ: 30 GÜNDE BİR

BASKI: BAYRAK MATBAASI

Davutpaşa Cad. 14/2 34015 Topkapı — İstanbul

DAĞITIM: YAYSAT

Doğan Medya Tesisleri, Hoşdere Yolu 34517 Esenyurt — İstanbul

Printed in Türkiye

ISSN 1309-1287

İDEA E1 2011/02

İçindekiler

DUYURU

KİTAP I

- BÖLÜM I: *Birinci Kitabın Konusu* **9**
BÖLÜM II. *İlk Toplumlar* **10**
BÖLÜM III. *En Güçlünün Hakkı* **12**
BÖLÜM IV. *Kölelik* **13**
BÖLÜM V. *Her Zaman Bir İlk Ulaşımın Geri Dönmeliyiz* **18**
BÖLÜM VI. *Toplumsal Bağıt* **19**
BÖLÜM VII. *Egemen* **22**
BÖLÜM VIII. *Yurttaşlık Durumu* **24**
BÖLÜM IX. *Gerçek Mülk* **25**

KİTAP II

- BÖLÜM I. *Egemenliğin Devredilemezliği* **29**
BÖLÜM II. *Egemenliğin Bölünemezliği* **30**
BÖLÜM III. *Genel İstenç Yanılır Mı?* **32**
BÖLÜM IV. *Egemen Gücün Sınırları* **34**
BÖLÜM V. *Ölüm Kalım Hakkı* **38**
BÖLÜM VI. *Yasa* **40**
BÖLÜM VII. *Yasamacı* **43**
BÖLÜM VIII. *Halk* **48**
BÖLÜM IX. *Halk (2)* **50**
BÖLÜM X. *Halk (3)* **52**
BÖLÜM XI. *Çeşitli Yasama Dizgeleri* **55**
BÖLÜM XII. *Yasaların Sınıflandırılması* **58**

KİTAP III

- BÖLÜM I. *Genel Olarak Hükümet* **60**
BÖLÜM II. *Çeşitli Hükümet Biçimlerinde Oluşturucu İlke* **65**
BÖLÜM III. *Hükümetlerin Sınıflandırılması* **68**
BÖLÜM IV. *Demokrasi* **69**
BÖLÜM V. *Aristokrasi* **71**
BÖLÜM VI. *Monarşi* **74**

BÖLÜM	VII.	<i>Karma Hükümetler</i> 80
BÖLÜM	VIII.	<i>Her Hükümet Biçimi Her Ülkeye Uyuzmaz</i> 81
BÖLÜM	IX.	<i>İyi Bir Hükümetin Göstergeleri</i> 87
BÖLÜM	X.	<i>Hükümetin Kötüye Kullanılması ve Bozulma Eğilimi</i> 88
BÖLÜM	XI.	<i>Politik Bütünün Ölümü</i> 82
BÖLÜM	XII.	<i>Egemen Yetke Kendini Nasıl Sürdürür?</i> 93
BÖLÜM	XIII.	<i>Bölüm Sürüyor (2)</i> 94
BÖLÜM	XIV.	<i>Bölüm Sürüyor (3)</i> 96
BÖLÜM	XV.	<i>Vekiller ya da Temsilciler</i> 88
BÖLÜM	XVI.	<i>Hükümet Kurumunu Bir Sözleşme Değildir</i> 100
BÖLÜM	XVII.	<i>Hükümet Kurulması</i> 102
BÖLÜM	XVIII.	<i>Hükümetin Gasp Edilmesini Önlemenin Yolu</i> 103

KİTAP IV

BÖLÜM	I.	<i>Genel İstencin Yokedilemezliği</i> 106
BÖLÜM	II.	<i>Oylama</i> 108
BÖLÜM	III.	<i>Seçimler</i> 111
BÖLÜM	IV.	<i>Roma Comitiaları</i> 113
BÖLÜM	V.	<i>Tribünlük</i> 124
BÖLÜM	VI.	<i>Diktatörlük</i> 126
BÖLÜM	VII.	<i>Sensorluk</i> 129
BÖLÜM	VIII.	<i>Yurttaşlık Dini</i> 131
BÖLÜM	IX.	<i>Vargı</i> 143

EKLER

NOTLAR **145**AÇIKLAMALAR **149**SÖZLÜK **151**DİZİN **153**

TOPLUMSAL SÖZLEŞME
YA DA POLİTİK HAKKIN İLKELERİ

*Foederis aequas
Dicamus leges.**
(Virgil, *Aeneid XI*)

*[EŞit yasalar verelim onlara.]

DUYURU

Bu küçük inceleme bir zamanlar gücümü tartmadan başladığım ve çoktandır terk ettiğim daha geniş bir yapıtın bölümüdür. Yazdıklarımın çıkarılabilecek çeşitli parçalar arasında bu en dikkate değer olanı ve bana kamuya sunulmaya en az uygunsuz görünenidir. Gerisi bundan böyle bulunmuyor.^{A*}

*[Notlar için bkz. s. 145.]

KİTAP I

Araştırmak istediğim şey, insanlar oldukları gibi ve yasalar olabilecekleri gibi alındığında, yurttaşlık düzeninde herhangi bir meşru ve güvenilir yönetim kuralının olup olmayacağıdır. Bu araştırmada her zaman hakkın izin verdiğini çıkarın buyurduğu ile birleştirmeye çalışacağım, öyle ki türe ve yararlık hiçbir zaman ayrı düşmesinler.

Soruna konumun önemini tanıtlamadan giriyorum. Politika üzerinde yazacak bir prens ya da yasamacı olup olmadığım sorulacaktır. Yanıtım ikisi de olmadığım ve bu nedenle Politika üzerine yazdığımdır. Eğer prens ya da yasamacı olsaydım, yapılması gerekeni söylemekle zamanımı yitirmezdim; onu yapar ya da susardım.

Özgür bir Devletin yurttaşı ve Egemenin bir üyesi olarak doğduğum için,^A sesimin kamu sorunları üzerindeki etkisi ne denli zayıf olursa olsun, onlar üzerine oy verme hakkı onları incelemeyi benim için ödev yapmaya yeterlidir. Ne mutlu bana, çünkü ne zaman hükümetler üzerine düşünecek olsam, araştırmalarımın bana her zaman ülkemin^B hükümetini sevmek için yeni nedenler sunduğunu bulurum.

BÖLÜM I

BİRİNCİ KİTABIN KONUSU

İnsan özgür doğar, ve her yerde zincire vuruludur. Biri kendisinin başkalarının efendisi olduğuna inanır, ve gene de onlardan daha köle kalır. Bu değişim nasıl oldu? Bilmiyorum. Onu ne meşru kılabilir? Sanırım bu soruyu yanıtlayabilirim.

Eğer yalnızca zoru ve ondan türetilen etkiyi dikkate alsaydım şunu derdim: Bir halk boyun eğmeye zorlanırsa ve boyun eğerse iyi yapar; boyunduruğu üzerinden hemen atabileceksene ve atarsa, daha da iyisini yapar; çünkü özgürlüğünü onu kendisinden çalmış olan hakka eşit hakla yeniden kazanmakla ya onu geri almada haklıdır, ya da haksız olarak ondan yoksun bırakılmıştır. Oysa toplumsal düzen tüm başka hakların temeli olan kutsal bir haktır. Ama bu hak doğadan gelmez; öyleyse uyuşmalar üzerine temellenir. Sorun bu uyuşmaların neler olduğunu bilmektir. Buna gelmeden önce, şimdi ileri sürdüğümü tanıtlamam gerekir.

BÖLÜM II İLK TOPLUMLAR

Tüm toplumların en eskisi ve biricik doğal toplum aile toplumdur. Gene de çocuklar babaya ancak sakınımları için ona gereksinim duydukları sürece bağlı kalırlar. Bu gereksinim sona erer ermez doğal bağ çözülür. Babaya boyun eğme yükümlülüğünden kurtulan çocuklar ve çocuklarına bakma yükümlülüğünden kurtulan baba eşit ölçüde bağımsızlığa geri dönerler. Eğer bir arada kalmayı sürdürürlerse, bunu artık doğal olarak değil ama gönüllü olarak yaparlar, ve ailenin kendisi o zaman yalnızca uyuşma yoluyla sürer.

Bu ortak özgürlük insan doğasının bir sonucudur. İnsanın ilk yasası kendi sakınımlarını gözetmek, ve ilk kaygıları kendine karşı duyması gerekenlerdir; ve us yaşına ulaşır ulaşmaz, kendini sakınmaya uygun araçların biricik yardımcı ve böylece kendi kendisinin efendisi olur.

Bu nedenle aileye politik toplumların ilk modeli denebilir; şef babanın imgesi, halk çocukların imgesidir, ve tümü de eşit ve özgür doğmuş olmakla özgürlüklerinden ancak kendi yararları uğruna vazgeçerler. Bütün ayırım şunda yatar: Ailede babanın çocukları için sevgisi onlar

için kaygısının karşılığını öderken, Devletle ise buyurma hazzı şefin halkı için duymadığı sevginin yerini alır.

Grotius^A tüm insan gücünün yalnızca yönetilenlerden yana belirlendiğini yadsır ve köleliği bir örnek olarak gösterir. Hiç değişmeyen usamlama yordamı her zaman hakkı olgu yoluyla doğrulamaktır.¹ Daha tutarlı bir yönetim kullanılabilir, ama tiranlar için bundan daha uygunu olamaz.

O zaman, Grotius'a göre, insan soyunun mu yüz insana ait olduğu, yoksa yüz insanın mı insan soyuna ait olduğu kuşkuludur; ve bütün kitabı boyunca eğilimi ilk görüşten yana olmuş görünür, ki bu Hobbes'un da düşüncesidir. Buna göre insan türü her biri başında onları yeme amacıyla koruyan kendi şefi ile sığır sürülerine bölünür.

Tıpkı bir çobanın sürüsünden daha üstün bir doğada olması gibi, insanların çobanları, onların şefleri de halklarınınkinden üstün bir doğadadırlar. Filon bize İmparator Caligula'nın böyle usamlama yaptığını ve o andırımı göre ya kralların tanrılar ya da halkların hayvanlar oldukları vargısını çıkardığını bildirir.

Caligula'nın usamlaması Hobbes'un ve Grotius'un usamlamaları ile anlaşır. Aristoteles de tümünden önce insanların hiçbir biçimde doğal olarak eşit olmadıklarını, ama kimilerinin kölelik için, başkalarının egemenlik için doğduklarını söylemişti.

Aristoteles haklıydı; ama etkiyi neden yerine aldı. Hiçbirşey kölelikte doğan her insanın kölelik için doğmasından daha pekin olamaz. Köleler zincirlerinde herşeylerini, giderek onlardan kurtulma isteğini bile yitirirler; köleliklerini sever olurlar, tıpkı Odysseus'un yoldaşlarının kendi hayvanlıklarını sevmeleri gibi.² Öyleyse eğer

¹"Kamu Tüzesi üzerine bilgece araştırmalar sık sık eski kötüyü kullanımların tarihinden başka birşey değildir, ve onları çok yakından incelemeye kalkışmak boşuna uğraşmak olur." (Fransa'nın Komşuları İle İlişkisindeki Çıkarları Üzerine İnceleme; Marquis d'Argenson tarafından, Amsterdam, Rey'de basıldı, 1782.) Grotius'un yaptığı tam olarak budur.

²Bkz. Plutark'ın *Hayvanlarda Us Kullanımı* başlıklı küçük incelemesi.

doğal olarak köleler varsa, bunun nedeni doğaya karşı kölelerin olmuş olmasıdır. Zor ilk köleleri yapmış, korkaklıkları durumu sürdürmüştür.

Kral Adem^A üzerine, ya da İmparator Nuh üzerine — ki Satürn'ün kimilerinin onlarda Nuh'un çocuklarını tanıdığı çocuklarının yaptığı gibi evreni aralarında paylaşan üç büyük tekerkin babasıdır — hiçbirsey söylemedim. Bu ılımlılığımın minnettarlık göreceğinden eminim, çünkü bu prenslerden birinden, belki de en büyük kardeşin dalından doğrudan geldiğime göre, bu sanın bir doğrulanışının beni insan soyunun meşru kralı yapmayacağını nasıl bilirim? Ne olursa olsun, Adem'in dünyanın egemeni olmuş olduğu konusunda hiçbir kuşku olamaz, tıpkı Robinson Crusoe'nun da adasının yalnız insanı olduğu sürece onun egemeni olmuş olması gibi; ve bu imparatorluğun tahtında güven içinde olan tekerk için onu korkutacak hiçbir ayaklanma, savaş ve komp-lonun olmaması gibi bir üstünlüğü vardı.

BÖLÜM III

EN GÜÇLÜNÜN HAKKI

En güçlü gücünü hakka ve boyuneğmeyi ödeve dönüştürmedikçe hiçbir zaman her zaman efendi olmaya yetecek denli güçlü değildir. En güçlünün hakkı buradan gelir ki, görünüşte ironik olarak alınsa da, gerçekte temel bir ilke olarak yerleşir. Ama bu sözcük bize hiçbir zaman açıklanmayacak mıdır? Zor fiziksel bir güçtür; ve hangi ahlakın onun bir etkisi olabileceğini anlamıyorum. Zora boyun eğmek bir zorunluk edimidir, bir istenç edimi değil; en çoğundan bir sağgörü edimidir. Hangi anlamda bir ödev olabilir?

Bir an bu sözde hakkı kabul edelim. Ondan çıkan biricik sonuç açıklanamaz saçmalaktır derim. Çünkü zor hakkı yaratır yaratmaz, etki neden ile birlikte değişir; birinciden daha büyük her zor onun hakkının yerini alır.

Ceza görmeden boyun eğmemek olanaklı olur olmaz, boyun eğmeme meşrudur; ve en güçlü her zaman haklı olduğuna göre, önemli olan tek şey en güçlü olacak yolda davranmaktır. Ama zor sona erince yiten hak ne tür bir haktır? Eğer zor yoluyla boyun eğmeliyse, ödev olarak boyun eğmeye gerek yoktur; ve eğer boyun eğmeye zorlanmıyorsak, boyun eğme yükümlülüğü altında değildir. Açıktır ki bu 'hak' sözcüğü 'zor'a hiçbirşey eklemeyiz; burada bütünüyle anlamsızdır.

Güçlülere boyun eğin. Eğer bu zora teslim olmak demekse, kural iyi ama gereksizdir: Hiçbir zaman çığnenmeyeceği yanıtını veririm. Tüm güç Tanrıdan gelir — bunu kabul ediyorum; ama tüm hastalıklar da. Bu doktora başvurmanın yasaklanması mı demektir? Ormanın kıyısında birden bire karşıma bir haydut çıksa cüzdanimi yalnızca zor üzerine mi teslim etmem gerekir, yoksa, onu kurtarabilecek olsam bile duyunc gereği vermeli miyimdir? Çünkü en sonunda elinde tuttuğu pistol de bir güç değil midir?

Öyleyse kabul edelim ki, zor hak yaratmaz, ve yalnızca meşru güçlere boyun eğme yükümlülüğü altındayızdır. O zaman ilk sorum her zaman geri döner.

BÖLÜM IV KÖLELİK

Hiçbir insanın kendi benzerleri üzerinde doğal bir yetkisi olmadığına göre, ve zor hiçbir hak yaratmadığına göre, insanlar arasındaki tüm meşru yetkenin temeli olarak geriye uyları kalır.

Eğer bir birey, der Grotius, özgürlüğünü devredebilir ve kendini bir efendinin kölesi yapabilirse, niçin bütün bir halk kendi özgürlüğünü devredemesin ve kendini bir krala uyruk yapamasın? Bu pasajda açıklama gerektirecek çok sayıda ikircimli sözcük vardır; ama kendimizi 'devretme' sözcüğüne sınırlayalım. 'Devretmek' vermek ya da

satmaktır. Şimdi, bir başkasının kölesi olan bir insan kendini vermez; en çoğundan geçimi için kendini satar; ama bir halk kendini ne uğruna satar? Bir kral uyruklarının geçimini sağlamaktan öylesine uzaktır ki, tersine kendisi geçimini yalnızca onlardan sağlar. Ve Rabelais'ya göre bir kral ucuza yaşamaz. O zaman uyruklar kişiliklerini mallarının da alınması koşulu üzerine mi verirler? Geriye saklayacak neleri kaldığını göremiyorum.

Denecektir ki, despot uyruklarına yurttaşlık dinginliği sağlar. Öyle olsun; ama eğer tutkusunun onlara getirdiği savaşlar, doymak bilmez hırsı ve bakanlarının baskıları uyrukları kendi aralarındaki anlaşmazlıkların yol açacağından daha büyük sıkıntılara sokarsa, ne kazanacaklardır? Ne kazanacaklardır, eğer o dinginlik sefilliklerinin bir dinginliği ise? Dinginlik zindanlarda da bulunur; ama bu onları içlerinde yaşamak için istenebilir yerler yapmaya yeter mi? Kyklopların^A mağaralarına kapatılmış Yunanlılar yenmek için sıralarının gelmesini beklerken dinginlik içinde yaşıyorlardı.

Bir insanın kendini karşılıksız olarak verdiğini söylemek saçma ve kavranamaz olanı söylemektir; böyle bir edim meşru değildir ve geçersizdir, çünkü bunu yapan birinin aklının başında olduğu söylenemez. Aynı şeyi bütün bir halk için söylemek bir deliler halkını varsaymaktır; ve delilik hiçbir hak yaratmaz.

Her insan kendini devredebilse de, çocuklarını devredemez; onlar insanlar olarak ve özgür olarak doğarlar; özgürlükleri onlara aittir ve onu kullanma hakkı onlardan başkasına düşmez. Us yaşına gelmeden önce, baba onlar adına onların kendi sakınımları ve iyilikleri için koşullar getirebilir; ama onları geri alınamaz bir yolda ve koşulsuzca veremez; çünkü böyle bir bağış doğanın ereklere aykırıdır ve babalık haklarını aşar. Oyleyse keyfi bir hükümeti meşru kılabilmek için her bir kuşakta halkın onu kabul ya da reddedecek bir konumda olması zorunlu olacaktır; ancak o zaman hükümet keyfi olmaktan çıkar.

Özgürlüğünü yadsımak insan niteliğini, insanlık haklarını, giderek ödevlerini bile yadsımak demektir. Herşeyden vazgeçen biri için bunun karşılığının ödenmesi olanaklı değildir. Böyle bir vazgeçme insan doğası ile bağdaşmaz; ve istencinden tüm özgürlüğü kaldırmak eylemlerinden tüm ahlaki kaldırmaktır. Son olarak, bir yana saltık yetke ve öte yana sınırsız boyun eğme koşulunu getiren bir uyuşum boş ve çelişkili bir uyuşumdur. Kendisinden herşeyi koparmaya hakkımızın olduğu bir kişiye karşı hiçbir yükümlülük altında olamayacağımız açık değil midir? Ve eşdeğer olmaksızın, değiş tokuş olmaksızın, yalnızca bu koşul kendinde kararın hiçliğini gerektirmez mi? Çünkü onun olan herşey bana ait olunca, kölemin bana karşı ne hakkı olabilir? Ve onun hakkı benim olunca, benim bu kendi kendime karşı hakkım anlamsız bir sözcük değil midir?

Grotius ve başkaları sözde kölelik hakkı için savaşta bir başka köken bulurlar. Yenilen yanın, onlara göre, yenilen yanı öldürme hakkı olduğu için, yenilen yaşamını özgürlüğü pahasına satın alabilir; ve bu uyuşum daha meşrudur çünkü her iki yanın da yararınadır.

Ama açıktır ki bu sözde yenileni öldürme hakkı hiçbir biçimde savaş durumunun bir sonucu değildir. İlkel bağımsızlıkları içinde yaşamakta olan insanlar salt aralarında barış durumu ya da savaş durumu oluşturacak denli kalıcı ilişkilerin olmamasından ötürü doğal olarak düşmanlar olamazlar. Savaşa insanlar değil ama şeyler arasındaki bir ilişki yol açar; ve savaş durumu yalın kişisel ilişkilerden değil ama yalnızca şeylerle ilgili ilişkilerden doğabileceği için, kişisel savaş ya da insanın insan ile savaşı ne değişmez hiçbir mülkiyetin olmadığı doğa durumunda, ne de herşeyin yasaların yetkesi altında durduğu toplumsal durumda varolabilir.

Bireysel dövüşler, düellolar ve karşılaşmalar bir durum oluşturamayan edimlerdir; ve Fransa Kralı IX. Louis'nin getirdiği düzenlemelerce onaylanan ve Tanrının Barışı^A

tarafından askıya alınan özel savaşlar ise feodal hükümetin, eğer hiç varolmuşsa kendisi saçma olan bu dizgenin kötülükleridir ve doğal hakkın ilkelerine ve tüm iyi politikaya aykırıdır.

Savaş öyleyse insanın insan ile bir ilişkisi değil, ama Devletin Devlet ile bir ilişkisidir; ve bireyler yalnızca ilineksel olarak düşmanlardır, insanlar olarak değil, giderek yurttaşlar olarak da değil,³ ama askerler olarak; ülkelerinin üyeleri olarak değil, ama onun savunucuları olarak. Son olarak, her Devletin düşmanları insanlar değil ama başka Devletler olabilir, çünkü doğaları değişik olan şeyler arasında hiçbir gerçek ilişki kurulamaz.

Dahası, bu ilke tüm zamanların yerleşik düzgüleri ve tüm uygarlaşmış halkların değişmeyen kılıgı ile uyum içindedir. Savaş bildirimleri güçlere olmaktan çok onların uyruklarına yönelik duyurulardır. Yabancı ister kral, ister birey, isterse halk olsun, eğer prence savaş açmaksızın uyrukları soyar, öldürür ya da tutuklarsa, bir düşman değil, ama bir hayduttur. Gerçek bir savaşta bile, türeli bir prens düşmanın ülkesinde kamuya ait herşeye el koyarken bireylerin yaşamlarına ve mallarına saygı gösterir; üzerine kendi haklarının da dayandığı haklara saygı gösterir. Sava-

³Savaş tüzmesini dünyadaki başka her ulustan daha iyi anlayan ve daha çok sayan Romalılar bu konudaki titizliklerini öylesine ileri götürdüler ki, bir yurttaş kesin olarak düşmana karşı, ve adıyla şu ya da bu düşmana karşı savaşmaya söz vermedikçe, bir gönüllü olarak hizmet etmesine izin verilmezdi. Popilius altında ilk hizmetini gören genç Cato'nun ait olduğu bir lejyon yeniden düzenlenirken, yaşlı Cato Popilius'a eğer oğlunun onun altında hizmetini sürdürmesini istiyorsa ona yeni bir askeri ant içirmesi gerektiğini yazdı, çünkü birincisi geçersiz olduğu için artık düşmana karşı silah taşıyabilmesi söz konusu değildi. Aynı Cato oğluna yazarak ona bu yeni andı içmeden savaşa gitmemeye çok dikkat etmesi gerektiğini söyledi. Biliyorum ki Clusium kuşatması ve tek tek başka olaylar bana karşı alıntı olarak kullanılabilir; ama ben yasaları ve göreneklere alıntılıyorum. Romalılar yasalarını en az çiğneyen halktır; ve başka hiçbir halkın böyle iyi yasaları yoktu. [1782 yayımına Rousseau'nun kendi elyazmasından eklendi.]

şın ereği düşman Devletin yok edilmesi olduğu için, öteki yanın onu savunanları silah taşıdıkları sürece öldürme hakkı vardır; ama bunlar silahlarını bırakıp teslim olur olmaz düşmanlar ya da düşmanın aletleri olmaya son verirler ve bir kez daha yalnızca insanlar olurlar ki, yaşamlarını almaya hiç kimsenin hakkı yoktur. Kimi zaman bir Devleti üyelerinden tek birini bile öldürmeden öldürmek olanaklıdır; ve savaş kendi amacı için zorunlu olmayan hiçbir hakkı vermez. Bu ilkeler Grotius'un değıldirler; şairlerin yetkeleri üzerine dayalı değıldirler; şeylerin doğasından türerler ve us üzerine dayanırlar.

Fetih hakkına gelince, onun en güçlünün yasasından başka hiçbir temeli yoktur. Eğer savaş utku kazanan yana yenilen halkları kitle kıyımından geçirme hakkını vermiyorsa, onları köleleştirme hakkı varolmayan bir hak üzerine dayandırılmaz. Hiç kimsenin düşmanı öldürmek için onu köle yapamadığı durum dışında bir hakkı yoktur, ve öyleyse onu köleleştirme hakkı onu öldürme hakkından geliyor olamaz; buna göre, yaşamını — ki utkulu yanın onun üzerinde hiçbir hakkı yoktur — ona özgürlüğü pahasına satın aldırtmak haksız bir değış tokuştur. Yaşam ve ölüm hakkını kölelik hakkı üzerine ve kölelik hakkını yaşam ve ölüm hakkı üzerine dayandırmada kısır bir dönünün olduğu açık değıl midir?

Herkesi öldürme hakkı gibi korkunç bir hakkı varsaysak bile, savaşta edinilen bir kölenin ya da yenik düşen bir halkın bir efendiye karşı ona boyun eğmeye zorlandığı sürece boyun eğme dışında hiçbir yükümlülük altında olmadığını ileri sürüyorum. Yaşamına eşdeğer birşeyi almakla, yenen yan ona bir iyilikte bulunmuş olmaz; onu boş yere öldürmek yerine yararlanarak öldürmüş olur. O zaman onun üzerinde zorun yetkesine ek olarak herhangi bir yetke kazanmış olması bir yana, aralarındaki savaş durumu sürmektedir; karşılıklı ilişkileri onun bir etkisidir, ve savaş tüzesisinin göreneğı bir barış antlaşmasını varsaymaz. Bir uylaşım yapılmıştır; ama bu uylaşım, savaş

durumunu yoketmek bir yana, onun sürmesini varsayar.

Böylece soruna hangi yandan bakarsak bakalım, kölelik hakkı yalnızca meşru olmadığı için değil, ama saçma ve anlamsız olduğu için geçersizdir. *Kölelik* ve *hak* sözcükleri çelişkilidirler; karşılıklı olarak dışlayıcıdır. Bir insanın bir insana ya da bir insanın bir halka şunları söylemesi her zaman eşit ölçüde anlamsız olacaktır: ‘Seninle bütünüyle senin zararına ve bütünüyle benim yararına bir uyuşum yapıyorum; ona dilediğim kadar uyacağım, ve sen ona dilediğim kadar uyacaksın.’

BÖLÜM V

HER ZAMAN BİR İLK UYLAŞIMA GERİ DÖNMELİYİZ

Şimdiye dek çürütmekte olduğum herşeyi kabul etsem bile, despotizmin dostları için durum daha iyi olmayacaktır. Her zaman bir kalabalığa boyun eğdirme ve bir toplumu yönetme arasında büyük bir ayırım olacaktır. Dağınık insanlar birbiri ardına tek bir birey tarafından köleleştirildiklerinde bile, sayıları ne denli çok olursa olsun gördüğüm şey bir efendi ve onun köleleridir; orada bir halkı ve onun önderini görmem; bir toplak denebilecek birşey görürüm, ama bir birleşme değil; orada henüz ne kamu yararı vardır ne de politik yapı. O insan dünyanın yarısını köleleştirmiş olsa bile, gene de her zaman yalnızca bir bireydir; çıkarı, başkalarınınkinden ayrı olarak, her zaman yalnızca özel bir çıkardır. Eğer bu aynı insan ölecek olursa, imparatorluğu ondan sonra dağınık ve bağlantısız kalır, tıpkı bir meşenin ateş onu tükettikten sonra devrilmesi ve bir kül yığınına dağılması gibi.

Bir halk, der Grotius, kendini bir krala adayabilir. Öyleyse Grotius’a göre bir halk kendini bir krala adamadan önce bir halktır. Bu adamının kendisi bir yurttaşlık edimidir, bir kamu görüşmesini varsayar. Bir halkın kendine bir kral seçme kararını yoklamadan önce bir halkın bir

halk olmasını sağlayan kararı yoklamak daha iyi olacaktır. Çünkü bu karar, zorunlu olarak ötekenden önce olduğu için, toplumun gerçek temelidir.

Gerçekten de, eğer bir ön uyuşım olmasaydı, seçim oybirliği ile olmadıkça azınlığın çoğunluğun seçimine boyun eğme yükümlülüğü nerede olurdu? Bir efendi isteyen yüz insan onu istemeyen on kişi adına oy verme hakkını nasıl taşırdı? Çoğunluk oylaması yasaının kendisi uyuşım tarafından kurulmuş birşeydir, ve hiç olmazsa tek bir durumda oybirliğini varsayar.

BÖLÜM VI TOPLUMSAL BAĞIT

İnsanların öyle bir noktaya ulaşmış olduklarını kabul ediyorum ki, doğa durumunda sakinimlerini zorlaştıran engeller şimdi dirençleri yoluyla her bir bireyin kendini o durumda sürdürmek için başvurabileceği kuvvetlere ağır basmaktadır. O zaman bu ilkel durum bundan böyle süremez, ve eğer insan soyu varolma tarzını değiştirmemiş olsaydı yok olurdu.

Ama insanlar yeni kuvvetler yaratamayacaklarına ve ancak varolanları birleştirip yönetebileceklerine göre, kendilerini sakinmalarının biricik yolu bir araya toplanarak direncin üstesinden gelebilecek denli büyük bir kuvvetler toplamı oluşturmak, bunları tek bir güdü ile yönlendirmek ve uyum içinde davranmalarını sağlamaktır.

Bu kuvvetler toplamı ancak birçok insanın bir araya gelmesi yoluyla doğabilir; ama her insanın kuvveti ve özgülüğü kendi sakinimının başlıca araçları olduğu için, kendine herhangi bir zarar vermeksizin ve kendine göstermesi gereken kaygıyı göz ardı etmeksizin onları nasıl kullanabilecektir? Bu güçlük ele aldığım konuyla ilgisi açısından şu terimlerde belirtilebilir:

“Öyle bir birleşme biçimi bulunmalıdır ki, tüm ortak kuvvet ile her bir üyenin kişiliğini ve mallarını savunacak

ve koruyacak, ve onun yoluyla her biri kendini herkes ile birleştirenken gene de yalnızca kendine boyun eğecek ve önceki gibi özgür kalacaktır.” Toplumsal Sözleşmenin çözümünü sunduğu temel sorun budur.

Bu sözleşmenin tümceleri kararın doğası gereği öyle bir yolda belirlenir ki, en küçük bir değişki onları geçersiz ve etkisiz kılacaktır; öyle ki, gerçi belki de hiçbir zaman biçimsel olarak duyurulmuş olmasalar da, her yerde aynıdırlar ve her yerde sessizce tanınır ve kabul edilirler, ta ki, toplumsal bağıtın çığnenmesi üzerine, herkes uğruna doğal özgürlüğünü yadsıdığı uylasımsal özgürlüğünü yitirirken kökensel haklarını yeniden kazanıncaya ve doğal özgürlüğünü geri alıncaya dek.

Bu tümceler doğru olarak anlaşıldıklarında tümü bire indirilebilir: Her bir üyenin tüm hakları ile birlikte bütün topluluğa tam olarak devredilmesi. Çünkü ilk olarak her biri kendini bütünülle verdiğiine göre, koşul herkes için eşittir; ve koşul herkes için eşit olduğuna göre, hiç kimenin onu başkaları için külfetli kılmada bir çıkarı yoktur.

Dahası, bu devretme hiçbirşey saklı tutulmaksızın olduğu için, birlik olabileceği denli eksiksizdir ve hiç bir üyenin isteyecek daha öte birşeyi yoktur; çünkü eğer geriye bireylerin kimi hakları kalmış olsaydı, onlar ve kamu arasında karar verebilecek hiçbir ortak üst yetkili olmayacağı için, her biri herhangi bir noktada kendi yargıcı olmakla tüm noktalarda da öyle olmayı isteyecek, böylece doğa durumu sürecek ve birleşme zorunlu olarak tiranca ya da boşuna olacaktı.

Son olarak, her insan kendini herkese vermeye kendi ni hiç kimseye vermemiş olur; ve üzerinde kendisi üzerinde başkasına verdiği aynı hakkı kazanmadığı hiçbir üye olmadığı için, yitirdiği herşey için bir eşdeğer ve elinde olanın sakınıını için daha fazla kuvvet kazanmış olur.

Eğer o zaman toplumsal bağıtın ona özsel olmayanı bir yana atarsak, yalnızca şu terimlerden oluştuğunu buluruz: ‘Her birimiz kişiliğini ve tüm gücünü ortaklaşa